

УДК 811.111'373.611'373.46'25]:631

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2026-216-25>

СПОСОБИ ТВОРЕННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТЕРМІНІВ

WAYS OF FORMING AND TRANSLATING OF ENGLISH AGRICUTURAL TERMS

Лесінська О. М.,*orcid.org/0000-0002-7943-5212*

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри лінгвістики та перекладу

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Сунько Н. О.,*orcid.org/0000-0002-5237-9361*

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри лінгвістики та перекладу

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Край Х. С.,*orcid.org/0009-0000-1987-4291*

асистент кафедри лінгвістики та перекладу

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Статтю присвячено дослідженню англomовної термінології сільського господарства. У статті надається визначення поняття «термінологія сільського господарства», встановлюються способи творення та перекладу її англomовних одиниць українською мовою.

Термінологія сільського господарства розглядається в статті як сукупність терміноодиниць на позначення фахових понять сфери. Її формування в англійській мові почалося з предтермінів, що є донауковими та некодифікованими одиницями йменування сільськогосподарських понять. Формуванню аналізованого шару термінології сприяло надходження до неї запозичень із грецької та латинської, французької, німецької, іспанської, італійської, а також східних мов. Подібні одиниці надходили до англійської мови в різні часи, підлягаючи термінологізації в фахових контекстах і лексикографічній фіксації з часом.

Творення англomовної термінології сільського господарства здійснюється морфологічним шляхом, завдяки афіксації та скороченню. На відміну від скорочення, афіксальний спосіб творення термінів сфери є продуктивним, актуалізованим переважно суфіксальними одиницями. Морфолого-синтаксичний спосіб творення англomовної сільськогосподарської термінології представлено словоскладанням, вираженим складними цільнооформленими одиницями, а також конверсією.

Синтаксичний спосіб є найбільш продуктивним у творенні англomовної сільськогосподарської термінології. За його допомогою формуються її багатокomпонентні терміни. Серед них переважають дво- та трикомпонентні одиниці моделей N+N, Adj+N, N+Prep.+N, Adj+N+N, N+N+N. Семантичні аспекти формування аналізованої термінології пов'язані з процесами термінологізації та ретермінологізації, а також механізмами метафоризації та метонімізації. Найвні в англomовній сільськогосподарській термінології також епонімічні терміни.

Переклад сільськогосподарських термінів англійської мови здійснюється україномовними еквівалентами, транскодуванням, калькуванням, описово, додаванням, вилученням та перестановкою слів. Дода-

© Лесінська О. М., Сунько Н. О., Край Х. С., 2026

Стаття поширюється
на умовах ліцензії
відкритого доступу (CC BY 4.0)

вання або вилучення може поєднуватися з перестановкою слів при відтворенні цих одиниць українською мовою.

Ключові слова: англійська мова, еквівалент, метафоризація, сільське господарство, способи творення, термінологія, переклад.

The article is devoted to the research of English terminology of agriculture. The notion of agricultural terminology is given in the article, ways of its forming and translating into the Ukrainian language are also determined in it.

Agricultural terminology is viewed in the article as a set of terminological units designating specialized concepts of the sphere. Its formation in the English language began with pre-terminological units that are prescientific and non-codified units of designation of agricultural notions. Formation of the analyzed layer of terminology was facilitated by the influx of borrowings from Greek, Latin, French, German, Spanish, Italian, as well as eastern languages. Such units came into the English language at different times, undergoing terminologization in specialized contexts and lexicographic fixation with time.

The formation of English agricultural terminology is carried out morphologically, due to affixation and shortening. Unlike shortening, the affixal way of terminological forming is productive in the analyzed terminology, actualized predominantly by suffixal units. Morphological-syntactical way of forming of agricultural terminology is represented by compounding, expressed by complex structurally integrated units, as well as conversion.

Syntactic way is the most productive one in the forming of agricultural terminology. Multicomponent units are formed syntactically. Two- and three-component units based on the models N+N, Adj+N, N+Prep.+N, Adj+N+N, N+N+N are most widespread among them. Semantic aspects of forming of the analyzed terminology are connected with the processes of terminologization and reterminologization, as well as the mechanisms of metaphorization and metonymization. Eponymic terms also exist in English agricultural terminology.

Its translation is carried out by means of Ukrainian equivalents, transcoding, calquing, descriptively, with adding, omitting or transposition of words. Adding, omitting or transposition can be combined when multicomponent terms are rendered into the Ukrainian language.

Key words: the English language, equivalent, metaphorization, agriculture, ways of forming, terminology, translation.

Постановка проблеми. Терміни є надважливими одиницями професійного спілкування, оскільки саме вони забезпечують його точність і правильність. Зазначене зумовлює їх безперервне та систематичне вивчення не тільки у термінознавстві, але й у перекладознавстві, з огляду на важливість адекватної передачі цих одиниць у іншомовному фаховому спілкуванні та відповідних текстах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на увагу науковців до терміноодиниць різних галузей і сфер професійної комунікації англійської мови, донині системному вивченню не підлягала англійська термінологія сільського господарства. Її вивчення можна вважати спорадичним, висвітленим лише в окремих розвідках [1; 2], що й зумовлює *актуальність* цієї статті.

Мета статті полягає у дослідженні способів творення та особливостей перекладу англійської термінології сільського господарства, що передбачає надання короткої загальної характеристики досліджуваної термінології та її галузі, а також з'ясування структурних і семантичних особливостей її одиниць, що підлягають розгляду.

Виклад основного матеріалу. Сільське господарство характеризують як галузь економіки, призначену забезпечувати людей продуктами харчування та отримувати сировину для низки галузей промисловості [3, с. 7], науку та мистецтво вирощування рослин, тварин і інших організмів з метою виробництва продукції, яка може буде використана для споживання людьми [4, с. 5]. Сільське господарство відносять до стратегічно важливих галузей економіки, що зумовлено його роллю у забезпеченні продовольчої безпеки людини [3, с. 8]. Термінологія сільського господарства, в тому числі й англійська, представлена сукупністю усіх термінів, які називають поняття галузі.

Зауважимо, що Англія була переважно аграрною аж до XVII століття, коли в країні почала активно розвиватися промисловість, що поступово дозволило їй перетворитися на велику торгівельно-промислову країну. Вважається, що зміни, які відбулися у сфері сільського господарства країни, спровокували її промисловий переворот [5, с. 219].

Термінологія сільського господарства англійської мови почала зароджуватися з початку формування самої мови на основі таких англійських предтермінів, як *land* – від давньоангл. *land* [6, с. 739], *plough* – від давньоангл. *plōh* [6, с. 892], *harvest* – від давньоангл. *hærfest* [6, с. 331], *seed* – від давньоангл. *sæd* [6, с. 1008], *to till* – від давньоангл. *to tillan* [6, с. 1062], *to sow* – від давньоангл. *sāwan* [6, с. 1045], *to breed* – від давньоангл. *brēdan* [6, с. 109]. Зауважимо, що предтермінами вважаються одиниці донаукового йменування неусталених фахових понять, які з'являються на початку розвитку термінології, що не підлягала кодифікації [7, с. 36]. Пізніше визначені одиниці термінологізувалися, почавши надходити до складу терміносполук і складних термінів, професійних текстів з аграрної тематики, галузевих словників, що власне й свідчить про формування окремого шару галузевої термінології в англійській мові. Найдавніші терміни є простими кореневими словами, що не містять афіксів, які формують ядро досліджуваної термінології, виступаючи засобами номінації її базових понять.

У різні часи англійська сільськогосподарська термінологія поповнювалася та розширювалася також за рахунок терміноодиниць із інших мов:

- латини (*fertility* – родючий, *irrigation* – зрошення);
- грецької (*agronomist* – агроном, *hydroponics* – гідропоніка);
- французької (*marcottage* – розмноження відводками, *irrigation* – зрошення);
- німецької (*sheaf* – сноп, *hay* – сіно);
- іспанської (*maize* – маїс, *arenal* – ніщана місцевість);
- італійської (*broccoli* – брокколі, *zucchini* – цукіні);
- арабської (*alfalfa* – люцерна, *saffron* – шафран);
- перської (*spinach* – шпинат, *peach* – персик) тощо.

Зауважимо, що запозичення вважаються одним із способів творення і поповнення термінологічної лексики різних мов світу, англійської зокрема [8, с. 67; 9, с. 216].

До способів творення останньої у сфері сільського господарства відносимо також морфологічний, актуалізований афіксально, тобто додаванням суфіксів і префіксів, а також їх поєднанням, наприклад:

- *sowing, bearing, gardening, topping, chiseling, cultivation, calcination, fruitless, fruitful, juiciness, agronomist, fertilizer, brunchy, drainage, tillage, plowed, incubate;*
- *aftercrop, intercrop, immature, unwind, nonfarm, neophyte;*
- *interplanting, unsaturated, unfruitful, nonarable, nonbreeding.*

Наведені приклади унаочнюють, що префіксальне та префіксально-суфіксальне творення англійських сільськогосподарських термінів поступається суфіксальному, що є найбільш продуктивним у формуванні аналізованих терміноодиниць.

Морфологічним способом творення лексичних і термінологічних одиниць вважається також скорочення [8, с. 104]. Хоча визначений спосіб творення не є продуктивним при формуванні англійської термінології сільського господарства, за його допомогою утворено її окремі терміноодиниці, наприклад: *WP* – *wettable phase*, *GMO* – *genetically modified product*, *IPM* – *integrated pest management*, *FCR* – *feed conversion ratio*, *LWG* – *live weight gain*, *irrig.* – *irrigation*.

Аналізовані терміни формуються також словоскладанням, що є морфолого-синтаксичним способом творення лексичних і термінологічних одиниць, реалізованим поєднанням їх коренів і словотвірних основ [8, с. 106]. Утворені визначеним способом терміни пишуться разом або через дефіс, являючи при цьому окремі цілюформлені одиниці, наприклад:

- *agrocenosis, barnyard, grassland, headland, rangeland, livestock, strawberry, watermelon;*
- *air-blast, frost-resistant, shallow-rooted, legume-grass, soil-fertility, bean-stick, bean-pole, cereal-shoots.*

Приклади свідчать про те, що складні терміноодиниці сфери сільського господарства, походять переважно від іменників. Існують в аналізованій термінології і одиниці, що походять від дієслів і прикметників, до яких додаються іменники:

– *feedlot* (to feed + lot), *ploughsoil* (to plough + soil), *grazeland* (to graze + land), *checkrow* (to check + row);

– *fertilesoil* (fertile + soil), *topsoil* (top + soil), *blackberry* (black + berry), *blueberry* (blue + berry).

Найявніми є також поодинокі терміни, утворені від інших частин мови, наприклад: *evergreen*, *bedding-up*, *all-mash*, *self-feeding*, *cross-feeding*.

До морфолого-синтаксичного способу творення лексичних і термінологічних одиниць відносять також конверсію, внаслідок якої відбувається зміна частиномовної приналежності мовної одиниці [8, с. 107]. Англomовні конверсійні терміни сфери сільського господарства можна поділити на ті, що утворено наступними шляхами:

– вербалізацією за моделлю N → V (*farm – to farm*, *harvest – to harvest*, *vegetable – vegetable*, *weed – to weed*, *ground – to ground*, *water – to water*, *soil – to soil*);

– субстантивізацією за моделлю V → N (*to burn – burn*, *to cover – cover*);

– субстантивізацією за моделлю Adj → N (*organic – organic*, *green – green*);

– ад’єктивізацією за моделлю N → Adj (*fallow – fallow*).

Наведені приклади унаочнюють продуктивність моделі N→V у творенні термінів сільського господарства в англійській мові.

Значна кількість англomовних термінів сільського господарства утворена синтаксичним шляхом, тобто йдеться про терміни-словосполучки, що є поєднанням двох і більше самостійних слів, пов’язаними синтаксично, узгодженими граматично та семантично [8, с. 108]. Найбільш поширеними серед інших терміносполук аналізованої сфери є двокомпонентні одиниці, утворені за наступними моделями:

– N+N (*conservation tillage*, *grain yield*, *combine harvester*);

– Adj+N (*small fruit*, *barren area*, *dairy cattle*);

– N+Prep.+N (*rotation of crops*, *grains of maize*, *type of plantation*).

– Продуктивними моделями творення трикомпонентних термінів сільського господарства в англійській мові є наступні:

– Adj+N+N (*domestic farm animals*, *chemical reclamation method*);

– N+N+N (*farm crop rotation*, *plant protection measure*).

Існують в аналізованій термінології також дво- та трикомпонентні одиниці, утворені за іншими моделями, а також терміни, що складаються з чотирьох та більше компонентів, зокрема: *deep plowing*, *broadcast feeding*, *atomizing burner*, *irrigated cropping*, *disk-cylinder separator*, *bag filling machine*, *cabbage white butterfly*, *improved seed varieties*, *to sow in rows*, *varietal plant breeding*, *area of risk farming*, *breeding female goat*, *farrowing cultivated crop*, *agrotechnical level of tilling*, *new lands for harvest*, *a field ploughed up anew*, *amount of milk drawn at one making*, *stripped hawthorn and hazel bushes*.

Наведені приклади свідчать про існування різних синтаксичних зв’язків між компонентами терміносполук, що забезпечують їх змістову та граматичну єдність: прилягання – *deep plowing*, узгодження – *certified organic farm*, керування – *land for cultivation*, поєднання різних типів зв’язку – *new lands for harvest* (*new* → *lands* – прилягання, *lands* → *for harvest* – керування).

Творення термінів сільського господарства здійснюється в англійській мові і семантичним шляхом, що передбачає переосмислення значення її не термінологічних (термінологізація) і термінологічних одиниць (ретермінологізація) [10, с. 72]. Термінологізацію актуалізує метафори-зація, тобто «переосмисленням значення одиниці за ознаками схожості» [10, с. 73], наприклад: *princess* – загальноновжив. *принцеса* – сільськогоспод. *матка бджол*; *volunteer* – загальноновжив. *доброволець* – сільськогоспод. *рослина-самосів*; *leader* – загальноновжив. *лідер* – сільськогоспод. *головний пагін*, *основний сорт*.

Терміни сільського господарства утворюються в англійській мові також «на основі переосмислення значення за суміжністю» [10, с. 74], тобто йдеться про метонімічне переосмис-

лення значення лексичних одиниць, наприклад: *clearing* – загальножив. *розчищення* – сільськогоспод. *розчищення землі під рілля*; *trash* – загальножив. *мусор* – сільськогоспод. *рослинні поживні рештки*.

Своєрідністю англомовної термінології сільського господарства є її епонімічні терміни, що містять власні назви, які підлягли деонімізації, тобто втратили свою властивість виступати засобами особистої ідентифікації одиничного суб'єкта, об'єкта (антропоніма, топоніма та ін.), на честь якого або у зв'язку з яким у сфері сільського господарства було названо:

- вид сільськогосподарської культури (*Finlay barley*, *Marris Otto barley*);
- породу тварин, птахів (*Lacombe*, *Rouen duck*);
- вид сільськогосподарської техніки (*Case*, *Oliver cultivator*).

Епонімічні терміни сформовано на основі механізму антономазії – «виду метонімії, що виникає внаслідок деонімізації власної назви та онімізації загальної назви» [9, с. 217].

Прикладами ретермінологізованих одиниць, що поповнили склад сільськогосподарської термінології англійської мови, є наступні: *fertilizer* – *добриво* (хімічна сфера); *crop rotation* – *сировозміна* (*rotation* – зміна позицій, військова справа) тощо.

Важливість правильного відтворення англомовної сільськогосподарської термінології зумовлює необхідність з'ясування способів їх перекладу. Ключовим способом, безумовно, є еквівалентний, оскільки значна кількість терміноодиниць сфери має свої відповідники, зафіксовані у словниках, наприклад: *agriculture* – *сільське господарство*, *blossom* – *цвітіння*, *cabbage* – *капуста*, *cattle* – *велика рогата худоба*, *fertility* – *родючість*, *harvest* – *врожай*, *dressing* – *добриво*, *farming* – *землеробство*, *furrow* – *борозна*, *greenhouse* – *парник*, *maturation* – *дозрівання*, *pasture* – *пасовище*, *rye* – *жито*, *trenching* – *глибока оранка*.

Також термінологія сільського господарства англійської мови відтворюється шляхом різних видів транскодування, переважно адаптивного, завдяки якому перекладену одиницю пристосовують до норм цільової мови, наприклад: *herbicide* – *гербицид*, *pesticide* – *пестицид*, *drainage* – *дренаж*, *дренування*, *agronomist* – *агроном*, *filtration* – *фільтрація*, *biocycle* – *біоцикл*, *fertigation* – *фертигація*.

Відтворення деяких терміносполук із двома та трьома компонентами відбувається калькуванням: *backcrossing* – *зворотнє схрещування*, *water-absorbing capacity* – *водопоглинальна здібність*, *primary cultivation* – *первинне оброблення*, *barking machine* – *корувальна машинка*, *drainage system* – *дренажна система*, *agricultural quota* – *сільськогосподарська квота*.

Терміносполуки зазначеної структури можуть відтворюватися також шляхом перестановки слів, наприклад: *field drainage* – *дренаж поля*, *soil drainage* – *дренування ґрунту*, *field pattern* – *конфігурація поля*, *grain output* – *намолот зерна*.

Іноді перестановка може супроводжуватися вилученням або додаванням прийменників, що сприяє пристосуванню перекладеної сполуки до норм мови перекладу, наприклад: *improvement of plant varieties* – *покращення сортів рослин*, *bean-pole* – *підпора для гороху*.

Деякі англомовні терміни сфери сільського господарства відтворюються українською мовою за допомогою описового перекладу, наприклад: *ram-tup* – *ярка (баранець) після першої стрижки*, *hay-tow* – *сіно, складене в сараї*, *reclaimed earth* – *земля, що використовується повторно*, *rotation grasses* – *трави, що входять до сировозміни*, *to shook* – *складати снопи в копи*.

Переклад англомовних метафоричних і метонімічних термінів сфери сільського господарства здійснюється, як правило, описовим шляхом, зокрема:

claw – загальножив. *пазур* (птаха або тварини) – сільськогоспод. *колектор доїльного апарата*.

Відтворення деяких англомовних терміносполук сфери сільського господарства вимагає також додавання або вилучення слів: *field trials* – *польові випробування сільськогосподарських культур*; *animal feeding practice* – *годівля тварин*.

Зауважимо, що переклад англomовних термінів сільського господарства може здійснюватися комбінованим способом, наприклад, із додаванням або вилученням слів і їх одночасною перестановкою, зокрема: *pest resistance* – *стійкість рослин для шкідників*, *plant protection measures* – *захист рослин*. Вибір адекватного способу перекладу англomовних термінів сільського господарства залежить від майстерності перекладача, контексту вживання цих одиниць тощо.

Висновки. Таким чином, англomовна термінологія сільського господарства почала розвиватися на етапі формування англійської мови у давньоанглійський період з передтермінів. Її поповненню сприяли також запозичення з класичних і східних мов. Творення визначеного шару англomовної термінології здійснювалося також морфологічним, морфолого-синтаксичним, синтаксичним і семантичним шляхом, внаслідок чого в ній з'явилися одиниці різної структури та семантики. Ці особливості термінологічних одиниць визначають вибір способу їх перекладу українською мовою. Він здійснюється еквівалентами, транскодуванням, калькуванням, шляхом опису, додаванням, вилученням і перестановкою слів, а також комбінованим способом. Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з детальним аналізом способів творення та перекладу англomовних термінів сільського господарства із образним компонентом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Помігуєва Л. Логіко-семантичне співвідношення професійних понять і відповідних мовних знаків сільськогосподарських термінів. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2010. Вип. 89 (3). С. 378–383.
2. Тагільцева Я. М. Специфіка складних слів аграрної термінології (на матеріалі сучасної англійської мови). *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія: Філологічна*. 2013. № 36. С. 75–76.
3. Осадчий О. С. Основи сільського господарства. Київ : Центр навчальної літератури, 2021. 294 с.
4. Шкуратов О. І., Чудовиська В. А., Вдовиченко А. В. Органічне сільське господарство : еколого-економічні імперативи розвитку : монографія. Київ : ТОВ «ДІА», 2015. 248 с.
5. Strong R. *The Story of Britain: A History of the Great Ages : From the Romans to the Present*. New York : Pegasus Books, 2020. 624 p.
6. *Oxford Dictionary of English Etymology* / ed. by Ch. T. Onions. Oxford : Oxford University Press Inc., 1986. 1312 p.
7. Мельник П. В. Аналітичні конструкції (квазітерміни й передтерміни) в терміносистемі українського інформаційного права. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Журналістика*. 2021. Том 32 (71). № 6. Ч. 2. С. 35–38. DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.6-2/07>
8. Павлова О. І. Основи термінознавства. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Рівне : Волинські обереги, 2011. 200 с.
9. Куш Е. О. Семантичні аспекти міграції та способи перекладу англійської термінологічної лексики. *Вісник Запорізького національного університету*. 2010. № 1. С. 215–221.
10. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ : Вид. дім «КМ Academia», 2000. 216 с.
11. Herren V. R. *Agricultural Dictionary*. New York : Delmar Cengage Learning, 1990. 560 p.
12. *English-Ukrainian Agricultural Dictionary* / Англійсько-український сільськогосподарський словник / упор. Є. С. Ткачова, С. Л. Мочалова та ін. Ірпінь : Перун, 2017. 704 с.

Дата першого надходження статті до видання: 04.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.04.2026